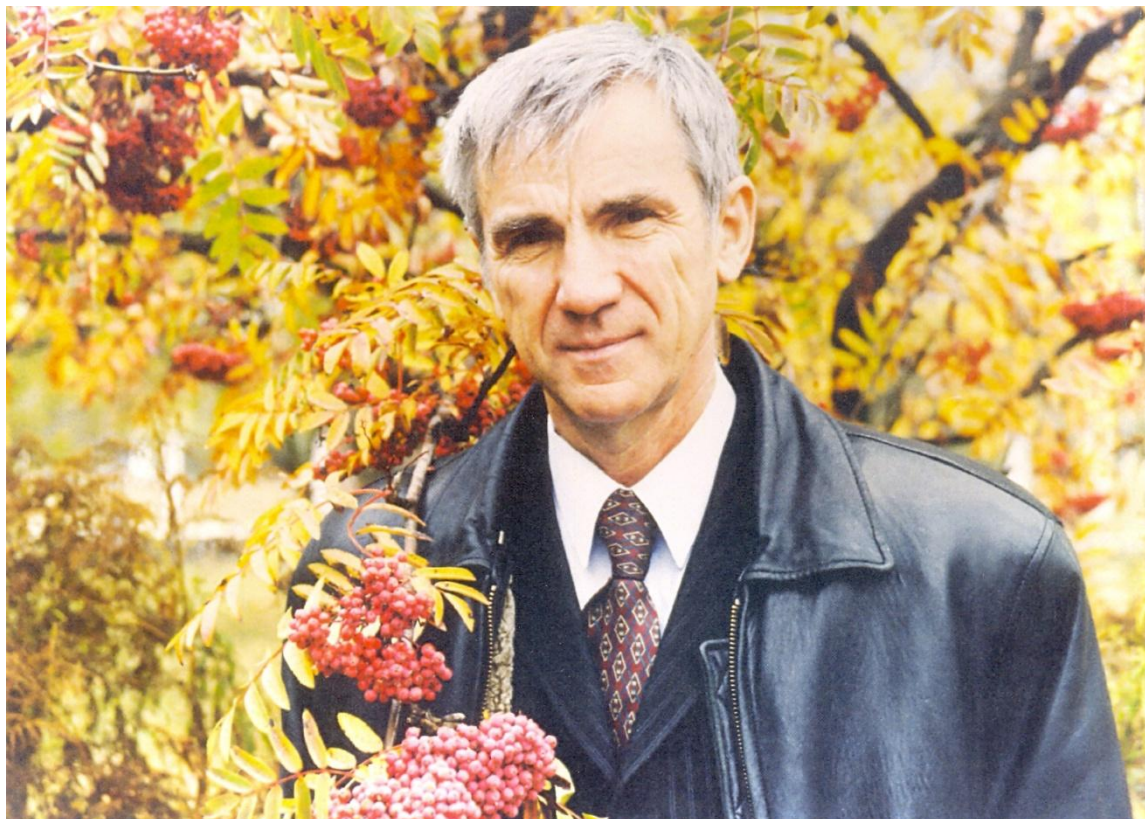

Департамент культури, туризму, національностей та релігій
Запорізької обласної державної адміністрації
Комунальний заклад "Запорізька обласна бібліотека для дітей "Юний читач"
Запорізької обласної ради

Народила мене українка

До 70-річчя від дня народження відомого запорізького поета Григорія Лютого

Інформаційно-методичний матеріал

Запоріжжя

2019

Народила мене українка: До 70-річчя від дня народження відомого запорізького поета Григорія Лютого / Інформаційно-методичний матеріал / укладачі І. М. Гудіна, А. Д. Ферміна; Запорізька обласна бібліотека для дітей "Юний читач". – Запоріжжя, 2019. – 12 с.

Інформаційно-методичний матеріал містить інформацію про життєвий та творчий шлях відомого Запорізького поета Григорія Івановича Лютого, рекомендації щодо популяризації його творів, бібліографію. Присвячений 70-річчю від дня народження письменника.

Розраховано на бібліотечних фахівців та широке коло читачів.

Укладачі

Гудіна І. М.

Ферміна А. Д.

Редагування
та комп'ютерна верстка

Веселова Л. Г.

Відповідальна за випуск

Данилова Л. В.

Народила мене українка,
Захистити крилом не змогла.
І зірвав мене світ, мов пір'їнку,
Із єдиного раю – села.

Григорій Лютий

Екскурс в історію

Подана нижче інформація може бути використана для проведення окремого заходу, присвяченого літературі Запорізького краю.

Літературне Запоріжжя – явище багатогранне і різнопланове, це – ніби барвіста панорама, представлена іменами непересічних літераторів: від кобзарів-ліриків, що закладали підґрунтя нашої духовності, відомих постатей в історії української науки, літератури, культури, які репрезентували наш край наприкінці ХІХ - поч. ХХ ст., до молодих літераторів початку третього тисячоліття, таких несхожих на попередників, але які вже встигли по-іншому осмислити сьогодення і своєю творчістю відкрити літературний процес ХХІ ст.

На розвиток літератури в Запорізькому краї протягом століть впливало чимало чинників як позитивного, так і негативного характеру, в тому числі і географічне положення, як окраїни Росії у ХУІІІ- поч. ХХ ст. з одного боку, і як центру запорізького козацтва – з іншого. "Навіть дореволюційний Олександрівськ (щоправда, суціль зрусифікований) не був байдужим до літератури, – вказував П. Ребро у своїй статті "На перевалі".

Як відомо, в Олександрівську деякий час жила Дніпрова Чайка, у Бердянську натхненно трудився Трохим Зіньківський, з хутора Веселого Вільнянського району вийшов знаний співець козацтва Андріан Кащенко, з Гуляйполя – драматург і актор Єлисей Карпенко, з Мелітополя – головний теоретик українського націоналізму, з яким воював Ленін, Дмитро Донцов. У тому ж Гуляйполі жив і працював Грицько Кернеренко (Кернер), який писав українською мовою і перекладав Гейне, Пушкіна, Надсона та ін. Тут працювали тривалий час фольклористи і етнографи Іван Манжура і Яків Новицький, педагог Микола Корф, поет Микола Філянський.

Розвиток літературного руху на Запоріжжі в перші десятиліття ХХ століття проходив досить жваво: організовувались літературні гуртки, літературні сторінки в газетах, альманахах, утворилась письменницька організація "Струм". На жаль, негативні суспільно-політичні процеси в країні 30-40-х років (сталінські репресії, Друга Світова війна) перешкодили творчому поступу літераторів. Але вже з 1948 року в Запоріжжі відновлює свою роботу створене до війни літературне об'єднання. Першим його керівником був В. Сагайдак, а з середини 50-х років літоб'єднання очолював відомий письменник, член СПУ Василь Лісняк. У 1967 році у Запоріжжі було засновано обласну організацію Спілки письменників України, відповідальним

секретарем якої став Петро Павлович Ребро, який керував нею майже 30 років. А з 1998 по 2016 рік головою ради обласної організації НСПУ був Григорій Іванович Лютий.

За понад 50 років творчої діяльності запорізький загін письменників, який нараховує 23 члени НСПУ, має великі здобутки і успіхи. На книжковій полиці запорізької філії письменників понад 500 книг поезії, прози, публіцистики, гумору і сатири, критики. Твори наших земляків вивчаються в середніх та вищих навчальних закладах в курсі "Література рідного краю", внесені до підручників і хрестоматій з української літератури, стають предметом літературознавчих досліджень.

Запорізька сторінка в контексті розвитку української літератури яскраво репрезентована іменами прозаїків – О. Джигурди, В. Ликова, П. Омеляненка, М. Гомона, В. Черевкова, П. Ловецького, О. Огульчанського та ін., гумористів-сатириків В. Чубенка, В. Прудовського, М. Білокопитова, П. Орлика, а також майстрів поетичного слова, які налічують вже кілька поколінь.

Українські літературознавці і критики зазначають, що у Запорізькому краї з 1960-х років існує оригінальна школа "запорізької поезії", що виховала поетів старшого покоління: В. Лісняка, П. Ребра, М. Лиходіда, О. Стешенка, Г. Лютого, О. Шостака, А. Рекубрацького, О. Абліцова, Т. Нещерет і молодих – В. Сироватко, Л. Геньбу, П. Вольвача М. Брацило, С. Аніщенко, М. Буряка, В. Забаву та ін., які, незважаючи на безліч принад нового часу, моди, нових тенденцій у літературі, завжди зберігали і зберігають своє самобутнє обличчя. Запорізька поезія – це ніби сплав, в якому гармонійно переплелися ліричність, патріотичність, філософія буття, пам'ять і відчуття історії, національна ідентичність та ментальність, шана козацькому минулому і критичне ставлення до сьогодення, а ще – віра в невмирущість українського духу.

Усі куточки Запорізької землі зростили чимало талановитих письменників, але особливо плодотворною була і залишається Гуляйпільщина, яка уславилась у всьому світі як центр найпотужнішого у ХХ столітті селянського революційного руху під проводом Н. І. Махна. Гуляйполе ж літературне має золотий фонд письменників, серед яких 12 – члени Національної спілки письменників України.

Так, серед уродженців Гуляйполя, які почали свою літературну діяльність у 30-х роках ХХ ст., можемо назвати Михайла Семеновича Тардова, який увійшов в історію української літератури як автор трилогії "Фронт", а також як один з керівників РАТАУ, директор Держлітвидаву, відповідальний редактор "Літературної газети".

Уродженцем гуляйпільського краю був і відомий єврейський письменник-прозаїк Ноте Лур'є, який більшу частину свого життя прожив в Одесі, але ніколи не забував про свою малу батьківщину. А якби уродженець Гуляйполя Леонід Аронович Юхвід крім комедії "Весілля в Малинівці", яка була екранізована 1967 року, не

написав більше нічого, то вже й цим шедевром заповнив би яскраву сторінку в історії української літератури.

Ще одна знаменита уродженка Гуляйполя Раїса Петрівна Іванченко плідно працює у жанрі історичної романістики. Зі сторінок її книг постають образи видатних державотворців Діра й Аскольда, Рюрика, Олега, Ярослава Мудрого, Володимира Мономаха, Данила Галицького, відомих мислителів Нестора Літописця, Іларіона, Кирила і Мефодія та ін.

Почесне місце на літературній карті України займає ім'я ще одного вихідця з Гуляйполя – поета Василя Діденка, якого відносять до плеяди шістдесятників, знаного ще й тим, що деякі його вірші стали шедеврами української пісні, зокрема пісня "На долині туман...". Недаремно у вересні 1997 року Гуляйпільській центральній районній бібліотеці було присвоєно ім'я їх відомого земляка.

Гуляйпільський письменницький обрій продовжують прикрашати своєю творчістю наші сучасники, серед яких – Любов Геньба, Олександр Михайлюта і, звичайно ж, Григорій Лютий.

Цього року Григорію Івановичу Лютому виповнюється сімдесят, тому, безперечно, його творчість має знайти відображення і в бібліотечних заходах, спрямованих на популяризацію серед читачів-дітей літератури рідного краю. Для цього можна використати такі форми, як: **бібліопрем'єра, вечір-портрет, літературні дебати, поетична година, літературний екскурс, читацьке рандеву, літературна вікторина, заочна зустріч-знайомство, літературні коментовані читання, поетичний калейдоскоп, літературний портрет, поетичне лото, літературно-поетичний альбом, конкурс на краще читання творів автора.** Доречно організувати в бібліотеці книжкові виставки (презентацію, знайомство, персоналію, інтерв'ю, бенефіс) за творчістю поета, підготувати медіапрезентації тощо. При підготовці заходів можна скористатись такими назвами: **"Народила мене українка", "Григорій Лютий – поет, земляк", "Залишайте себе на землі", "Це вірші чесні", "Знайомтесь: Григорій Лютий", "...І думи такі високі", "І Ви красиві, дівчино, і Ви...", "Ця земля вже тому вам свята, що із лона її ви всі вийшли", "Криваві сокири над тім'ям – як півні. Чи слави хотів я? Хотів. Україні!", "Україна – країна пісень", "Мій хліб – любов, Однині й назавжди"** та інші.

Привернути увагу до творчості письменників рідного краю взагалі і, у т. ч. до поезій Г. Лютого, допоможе **міні-конкурс "Хто автор?"**.

Поряд із декількома портретами відомих запорізьких поетів наклеїти кишеньки і вкласти туди в різнобій картки з їхніми прізвищами та назвами віршів (або першими рядками з них). Читачі по черзі повинні витягати ці картки, називати авторів і правильно вибирати написані ними вірші.

Зацікавити читачів поетичним спадком Г. Лютого допоможе **поетичний конкурс "Віднови вірш"**. Рядки віршів Г. Лютого слід заздалегідь написати на окре-

мих смужках (для кожного рядка окрема смужка) і покласти в конверти. Учасники заходу мусять їх скласти в правильний текст, а журі – оцінити їхні знання.

Літературне лото "Григорій Лютий – поет, земляк" також сприятиме більш глибокому ознайомленню читачів з творчістю іменитого земляка.

Завдання для гравців пишуть на невеликих картках. Це – рядки з літературних творів поета. За змістом гравці мають визначити, з якого твору ці рядки. Назвавши назву твору, гравець знаходить книгу на книжковій виставці, спеціально організованій для гри, та відшуковує конкретний вірш. На виставці можуть бути представлені не тільки збірки творів Г. Лютого, а й інші збірки, що не мають відношення до гри. Кількість карток із завданнями дорівнює кількості гравців в обох командах. Кожному гравцеві дається одне завдання. Крім цього, необхідно підготувати два ігрових поля. Кількість клітинок на ігрових полях відповідає кількості завдань на картках, призначених для кожної команди. Гравці по черзі вибирають собі картки із завданнями, зачитують вголос і повідомляють через хвилину свій варіант відповіді та демонструють відповідний експонат книжкової виставки. Якщо вона, на думку журі, правильна, гравець заштриховує маркером одну клітину свого "ігрового поля". Виграє та команда, яка першою заштриховує всі клітинки або на рахунку якої заштрихованих клітинок виявиться більше.

Літературний диліжанс "Знайомтесь: Григорій Лютий" проводиться у вигляді подорожі за творами автора, написаними ним у різні періоди життя. В оформленні використовуються квитки, фішки, сигнальні знаки, намальована на аркуші ватману карта "шляху" з умовними зупинками. Платою за проїзд є відповіді читачів на запитання ведучого. Тим, хто правильно відповість, видаються проїзні квитки, в яких вказано кінцевий пункт подорожі. Кількість запитань відповідає кількості учасників гри. Кожного разу ведучий оголошує зупинки, і ті "пасажери", які "їдуть" до цієї станції, починають змагання – хто першим піднімає сигнальний знак, той і відповідає на запитання. За правильну відповідь гравці отримують фішки. Володар найбільшої кількості фішок нагороджується призом.

Наближенню читачів до українського поетичного слова сприятиме також **заочна зустріч-знайомство "Я поведу вас у слово..."**

Орієнтовний сценарій

На заході ведучі поведуть розмову про життя і творчий шлях поета. Розповідь мають доповнювати читці-учні, декламуючи вірші або уривки з окремих віршів Григорія Лютого. Буде добре, якщо присутні у залі також виявлять бажання прочитати вірші поета. А для цього слід заздалегідь познайомити читачів з наявними у фонді збірками поета, організувавши відповідні виставки за його творами. Виставку бажано доповнити портретом поета та випусками альманаху "Хортиця", головним редактором якого довгий час був Г. Лютий.

Обов'язковим доповненням заходу має стати музика. Можна використати диск із записами пісень на слова Г. Лютого у виконанні композитора та співака Анатолія Сердюка.

Перший ведучий: 7 лютого 2019 року нашому відомому землякові Григорію Івановичу Лютому виповнилось 70 років. Кажуть, щоб зрозуміти поета, треба обов'язково побувати на його батьківщині, надихатись повітрям його дитинства. Якщо ж враховувати те, що Г. Лютий прожив у Гуляйполі 44 роки безвиїзно, то стає зрозумілим, що говорити про його творчість без відкриття для себе Гуляйпілля просто неможливо. Мається на увазі відкриття і в часі, і в просторі, і реального, і символічного – як вікового потягу народу до волі.

Другий ведучий: Отже, місто Гуляйполе... Воно відоме далеко за межами нашої держави, в першу чергу, як батьківщина Нестора Махна, революціонера-анархіста, командувача селянської повстанської армії. Але це містечко є також малою батьківщиною знаменитих письменників. Зокрема, тут народився драматург Леонід Юхвід – автор п'єси "Весілля в Малинівці", жив і працював прозаїк Михайло Гайдабура, ім'ям якого назване обласне літературне об'єднання, звідси почали свій життєвий і творчий шлях Раїса Іванченко, Василь Діденко та багато інших.

Перший ведучий: Саме у цьому містечку 7 лютого 1949 року в сім'ї вчителів-хліборобів і народився Григорій Іванович Лютий. Батько майбутнього поета також писав вірші, які, на жаль, не знайшли іншого призначення, окрім потрапити до альбому його майбутньої дружини – Марії Явтухівни Пилипенко. І ті вірші, той романтизм були, найперше, продуктом атмосфери Гуляйпільського педучилища. Вечорами в сім'ї іноді слухали привезеного дідом Явтухом патефона. Ставили "Дивлюсь я на небо", "І шумить, і гуде, дрібний дощик іде". Мама брала гітару і співала під неї українські пісні. Саме так формувався той тонюсінький озоновий шар сільської, реально української інтелігенції, бо Україна тоді і виживала тільки селом.

Другий ведучий: Дід Григорія Лютого по батьківській лінії був репресований, і поет його ніколи не бачив. Але розповідь про його рішучість формували свідомість митця, бо рід по батькові мав свої традиції. Обов'язково одного з синів називали на честь діда, так майбутній поет отримав своє ім'я. По маминій лінії дід Явтух і бабуся Мелашка, чий предки були переселенцями з Полтави, ввібрали в себе всі риси, пов'язані з цими іменами в українській літературі. Дід – майже все життя комірник, бабуся – тиха і богобоязна господиня.

Перший ведучий: Дитинство поета протікало на фоні природи, олюднений образ якої постійно присутній у його поезіях. За городами жебоніла річечка Гайчур, де майбутній поет ловив рибу, пік раків з хлопцями, пас на її луках гусей. І коли кажуть, що мова, імена, всі ми – від землі, від її вдачі, то не всі розуміють, як глибоко залягають шари нашої духовності.

Перший читець: Я у Бога про землю спитав –
І сказав посмутнілий Всевишній:
- Ця земля вже тому вам свята,
Що із лона її ви всі вийшли.

Ти пізнаєш, де серце зігрів,
Як її, клянучись, будеш їсти,
Як глевку її кинеш на гріб,
Як відчуєш, яка вона чиста!

Як народиш на ній діточок,
Як ізвідаєш щастя незлеє
І обпалишся болем свічок,
Як життя віддаси ти за неї...

Другий ведучий: Після закінчення Сігорянської початкової школи з 1958 р. Г. Лютий навчався у Гуляйпільській середній школі № 1 і паралельно – в музичній, по класу баяна. Закінчивши школу, Лютий протягом року працював баяністом і завідувачим Любимівським Будинком культури. Потім вступив на філологічний факультет Запорізького педінституту (нині – Запорізький національний університет).

Перший ведучий: Вже тоді там існувало літературне об'єднання і літературна студія, навколо яких згуртувалася велика група цікавих молодих поетів, які почали диктувати літературну моду мало не усій молодій поезії України. Досить сказати, що на ті заняття приїздили молоді поети з Харкова, Дніпропетровська, Донецька, Черкас і, навіть, Києва. Із того грона назвемо ті імена, які вціліли в часі, стали членами Спілки письменників України. Це – Г. Літневський, В. Моруга, О. Шостак, О. Аблицов, О. Матушек, В. Сироватко і, звичайно ж, Г. Лютий. Проте, слід зауважити, що син гуляйпільських степових просторів – Григорій Лютий, нелегко входив у літературу. Дзвінкий голос поета знала вже вся Україна, а от першої книги все не було...

Другий ведучий: Його вірші вперше були опубліковані в гуляйпільській районній газеті "Зоря комунізму" у 1964 р. Іще в шкільні літа йому пощастило познайомитись з відомим поетом Василем Діденком, який на той час вже мешкав у Києві, але постійно приїздив в село Чапаївка до мами, привозячи на периферію атмосферу київських вітрів. Заборонені вірші М. Мамайсура, В. Симоненка, із яким в студентські літа товаришував Діденко, довгі задушевні розмови запліднювали душу юнака неповторним відчуттям причетності до долі народу. Становлення поетичного таланту Г. Лютого відбувалося і під впливом кращих зразків світової літератури. Сам поет розповідав, що, будучи студентом, захоплювався творами Гете, Шіллера, Боккаччо, Сервантеса... За станом здоров'я довелося перевестись на заочне відділення педінституту. Григорій повернувся у Гуляйполе. Влаштувався у колгоспні багатотиражки. Кілька років поспіль, у 1971 році, поезія Г. Лютого була представлена українській

аудиторії на сторінках газети "Літературна Україна". Вже тоді у добірці віршів прозвучав образ, який цитують і дотепер: "На рушнику Дніпра, розшитого садами, Несем твою Чернечу, як хлібину...". Молодий поет бере участь у роботі щорічних ірпінських семінарів творчої молоді, куди його особисто запрошує голова кабінету по роботі з молодими авторами при Спілці письменників України Дмитро Білоус. Лютого помічають, відзначають зрілість таланту, оригінальність творчої манери, але... книжка все ж не видається.

Перший ведучий: Тим часом, виростаючи в атмосфері шістдесятників, Григорій Лютий передплачує до себе в Гуляйполе всі літературні журнали і засновує своє літературне об'єднання "Калинова сопілка". Це про нього відома запорізька поетеса Любов Геньба згодом скаже: "Я закінчила двадцять років університету Лютого...". З того ж літоб'єднання вийшли також і Олександр Михайлюта, і Іван Доценко, і Анатолій Горпинич. А коли творчість Лютого одержала схвальну оцінку критика А. Макарова, він ніби подолав якийсь бар'єр, і це додало йому наснаги і творчої енергії. У 1982 році Г. Лютого запрошують на творчий звіт до Києва, після якого його вірші протягом 2-3 років публікуються практично в усіх літературних журналах: "Вітчизна", "Жовтень", "Дніпро", "Україна", "Донбас", "Київ". І, нарешті, 1984 року виходить у світ перша книжка поета "Крилатий корінь", за яку він отримує обласну молодіжну премію ім. М. Андросова.

Другий читець: Залишайте себе на землі.

Вам безсмертя відкрила Природа!

Хай завжди зігріва нагорода

Нелегкі ваші дні й мозолі.

Залишайте себе на землі!

Не беріть із собою в могили

Ні вогню, ні любові, ні сили,

Ні довірливих, лагідних слів.

Залишайте себе на землі!

У надіях, у дітях, в онуках,

Щоб сліди не зітерла пилюка,

Не розвіялись лиця в імлі.

Залишайте себе на землі,

Роздавайте щомиті, даруйте,

Жодну пісню в собі не змарнуйте,

Не затьміть жодній мислі політ!

Це не ваше: з далеких століть

Вам передано людське батьками.

Будьте щедрими, будьте із нами!

Залишайте себе на землі!

Другий ведучий: У другій книзі "Крона вічності", яка вийшла у світ через рік, у 1985-му, автор продовжує розвивати ту тему, яка є для нього близькою, – тему рідної землі, батьківщини. Він ніби кровно пов'язаний із народними джерелами, з яких і черпає силу для своєї поезії, осмислює нерозривну єдність людини і природи, яка є вічною. Далі збірки виходять одна за одною: "Червона літера вогню" (1987), "Хліб любові" (1990), "Я воду пив з твого лиця" (1992), за яку, до речі, поет був відзначений обласною літературною премією ім. В. Лісняка, "Гуляй-поле" (1996), "Вибране" (1998), "Меди" (2000). А ще 1995 року побачила світ казка "Світлана", адресована дітям, а також вийшла збірка пісень "Пісні Гуляйпільського краю", написаних у співавторстві з відомим запорізьким співаком і композитором Анатолієм Сердюком. Напевно, поезія Григорія Лютого, настояна на євшан-зіллі скіфського степу, наповнена таємницями Кам'яної Могили, омита життєдайними водами Дніпра-Славути, наснажена волелюбним духом козацької Хортиці, в якій акумулюється багатюща енергетика рідної землі, пробудила Анатолія Сердюка до створення не просто пісень, які прославили запорізький край, ставши його візитною карткою, а міцного, перевіреного роками творчого тандему "Сердюк – Лютий".

Доречно згадати про те, що натепер на вірші Григорія Лютого написано понад сотню пісень, які стали досить популярними у виконанні Анатолія Сердюка, Лідії Михайленко, Ірини Ярчевської, Сергія Шестопалова, дуету Шепелів та інших співаків. Найбільш відомі з них "Не питай", "Скрипка", "Вчительчин вальс", "Пісня Гуляйпільських весіль", "Солов'їний острог", "Хрестини Махна", "Блюз любові", "Шипшина", які завжди знаходять свою слухацьку аудиторію. Давайте й ми послухаємо зараз одну з пісень на слова Григорія Лютого (*звучить аудіозапис "Пісні Гуляйпільських весіль"*).

Перший ведучий: Вільнолюбивий козацько-махновський гуляйпільський дух, який передавався в сім'ї поета з покоління у покоління від діда прадіда надзвичайно відчутний у творчості Григорія Івановича. Лютий відкидає підтексти і прямо пише про народність махновського руху. Він створює разом із співаком і композитором Анатолієм Сердюком пісенно-драматичну виставу про Нестора Івановича, яка мала великий успіх у Гуляйполі, Запоріжжі та інших містах України.

Третій читець: Розпинали нас. Ще казав мій дід,
Як сльоза текла – не здолати вбрід.
Як займався степ од кривавих ран,
А хто жить хотів – за життя вмирав.

Українонька – в солов'ях острог,
Всяк щипа її – мов смачний горох!
Суне голод-мор – аж нутро пече,
Тільки мед пісень по вусах тече.

То стара карга, чи з косою Бог?
Не журися, брат, заведем удвох:
Махно цар, Махно бог
З Гуляйполя – до Полог,
А з Москви до Хранції
Поїдять хай пранці їх!

Черепи в степу, мов курай, несло,
А з хрестів гаї скрізь росли на зло.
То свята земля, то батьківський прах
Нам життя верта на семи вітрах!

Соловейків бить – не знайти стрільця,
Менші куль у них золоті серця.
Марусино, ти пожалій мене.
По вусах тече мед-ім'я хмільне.

По вусах тече – не вертається,
Бог жартує чи насміхається?
Ой, гоп, куме, не журись,
В Махна гроші завелись!
Гроші не друковані –
Копитами ковані.

Другий ведучий: Знайомлячись ближче з творчістю Г. Лютого, ми розуміємо, що в основі його поезії лежить всепоглинаюча любов: любов до рідного краю, до людей, до природи і, нарешті, до жінки. Саме це почуття є джерелом його творчого натхнення. Недарма літератори називають Григорія Лютого між собою "співцем кохання". Справді, тема кохання була і залишається провідною в творчості поета. Скільки цноти вкладав ще молодим поет у це велике поняття! Зверніть увагу, своїх ровесниць юнак називає на "Ви"! Гарні за духовною наснаженістю й емоційною силою, інтимні вірші Лютого сприймаються як молитовна сповідь не тільки ліричного героя, а й власне читача, бо йдеться у них про загальнолюдські, вічні цінності – кохання, молодість з її неповторними чарами і почуваннями. Його поезії показують це почуття багатогранним. Тут можна зустріти і юнацьке чи дівоче романтичне кохання, його щирість і красу, і драматизм нерозділеного почуття. Непогамований шал закоханого серця передається за допомогою довершених художніх знахідок, передусім метафор, порівнянь, символічних образів.

Четвертий читець: І Ви красиві, дівчино, і Ви...

О, світе мій, які Ви всі прекрасні!
Ці карі очі – лагідні і ясні,
Ці горді повороти голови.

У Вас – лукавий погляд аж горить,

А Ви наївна – наче у пилкові.
А Вам про Вас не скажеш у розмові –
Життя замало з Вами говорить.

Якби всесильний був я, наче Бог,
То на мільйон іскринок розділився б
І в кожную душу лицарську вселився,
Щоб з вами знать любові діалог.

Стрічаю Вас. Що можу я – чужий?
Хіба сказати, які Ви всі красиві...
Та бгає вітер слово. Чую: сиві.
І замовкаю вражено-німий.

Ви справді сива, дівчино, і Ви...
А ми ж недавно бігали у латки,
І піонерські ставили палатки.
А далі – швидше. Далі – до трави...

І Ви красиві, дівчино, і Ви...

Перший ведучий: Проте, тематичні обрії поезії Григорія Лютого надзвичайно широкі. Його поезія особливо чутлива до найгостріших проблем сучасності, правди життя, а її яскраві риси це – пристрасність, емоційна наснаженість думки, глибинні роздуми про любов і ненависть, добро і зло, вічність і сьогодення. Зокрема, щира схвильованість, глибинність почуття й водночас краса думки й форми притаманні патріотичній ліриці Лютого. Змістовним ядром кожного такого вірша є позиція митця, громадянина, патріота, сина своєї матері по крові і матері – України.

П'ятий читець: Хай тобою святиться мій день!

Ти народжена Богом кохати!
Україна – країна пісень,
Україна – Чорнобильська мати.

Хай це буде остання біда:
Народи нам свого Мойсея!
Є жива ще в криницях вода,
Є кому ще зцілятися нею!

Я на тебе, кохана, молюсь,
Кожна пісня твоя – то молитва,
На красу твою божу дивлюсь,
Осягаю, завіщо йде битва.

Вечорами ще й досі курить,
Наче люлька, козацька дорога.
І душа моя вірна горить,
Ніби стиха говорить до Бога.

Хай тобою святиться мій день!
Ти народжена Богом кохати!
Україна – країна пісень,
Україна – Чорнобильська мати.

Другий ведучий: Григорій Лютий – поет навдивовижу відкритий. Він народив нам у своїй поезії наш теплий Запорізький край, де "слова пісень у садах ростуть" і де він хотів прожити своє життя. Зокрема, у вірші "Вишиванка" Г. Лютий написав такі рядки: "В ріднім краї жити я судьбу молив"... Саме рідний край дає йому талант, наснагу й сили для творчості.

Шостий читець: Є щось святе в словах "Мій рідний край".

Для мене – це матусі пісня ніжна,
І рідний сад, від квіту білосніжний,
І той калиновий у тихім лузі гай.

Для мене – це твої стежки й мої,
Й пісень людських прозорі ручаї,
Усе, що серцю рідне невимовно.

Перший ведучий: Григорій Лютий – поет глибоко сучасний і відкривається перед читачем все новими яскравими гранями. Він у постійному творчому пошуку, він – у дорозі. А дорога – це досвід, це те бурхливе життя, дивні подихи якого тільки справжній митець донесе до читача. Позаду вже десять років праці над романом з умовною назвою "Листя трави". Паралельно йде робота над поемою "Горбані".

І звичайно ж не можна не згадати про його епохальний роман-пісню "Мама-Марія". На думку багатьох літературних критиків, звернувшись до нової для себе поетичної форми, поет блискуче упорався з цим складним завданням. Сюжетні події роману розгортаються у Гуляй-Полі на Запоріжжі, у часи батька Махна. За автором, ця місцевість є центром Всесвіту. Головна героїня, іменем якої названо роман, спочатку – дівчинка-сирота, приймачка (дев'ятою дитиною у родині Богдана, прозваного Батьком-Дзвоном), а у похилому віці – прочанка Лаври. Через свою ангельську вдачу і Божий дар співу вона волею поета стає уособленням Божої Матері, Матері українського народу, а життєвості й правдивості їй додають, напевно, риси рідної матері поета, а також матері Тараса Шевченка. Фінал життя героїні, на жаль, трагічний – вона вмирає на порозі власної домівки ніким не впізнана й нікому не потрібна.

Другий ведучий: І ще один важливий факт про поета. Григорій Лютий фактично все написане знає і читає напам'ять. Виступаючи в школах, поет часто вкрапляє у виступи своєрідну гру: дає школярам один із грубезних (на сімсот сторінок) томів і просить, відкривши навмання, прочитати перший рядок... Далі поет читає напам'ять. Навіть прозу. Діти без подивування говорять: "Знає, бо він же все те написав", проте, скільки у нас "геніїв", для котрих вивчити своє напам'ять – торттури. А ще – хто чув голос Григорія Лютого, мимоволі співчували його співавтору пісень,

композитору і співаку Анатолію Сердюку. Хоч Лютий на сцені не співає, але як він читає!

Перший ведучий: Крім літературної творчості, Г. Лютий протягом всього життя активно займається громадською діяльністю, дбає про відродження духовності українського народу, української мови, культури, традицій, достойне місце української літератури в літературному процесі сьогодення. Про це говорить його участь в роботі різних редколегій, виступи по радіо і телебаченню, зустрічі з трудовими колективами, студентами, школярами, інтелігенцією, поїздки у складі літературно-мистецьких делегацій, виховання літературної молоді (з 1992 року він очолював обласне літоб'єднання ім. М. Гайдабури). У свій час він був учасником VIII Всесоюзної наради молодих письменників та єдиним делегатом від Спілки письменників України на Всесвітньому фестивалі молоді і студентів у Москві в 1985 році. З 1998 Г. Лютий – голова Запорізької обласної організації НСПУ, яку очолював впродовж восьми років, а з 2001 р. (з часу заснування) до моменту закриття у 2017-му – незмінний редактор часопису "Хортиця". Із серпня 2018-го Григорій Лютий – почесний громадянин міста Запоріжжя. Цього року запорізький поет, громадський та літературний діяч Григорій Лютий відсвяткував свій 70-річний ювілей. З цієї нагоди керівництво області відзначило митця почесною нагородою – медаллю "За розвиток Запорізького краю". Ми ж побажаємо поетові Григорію Лютому подолання нових вершин, натхнення і творчої фантазії, відкриттів і звершень на обраному шляху досягнення досконалості!

Завершити захід можна прослуховуванням аудіозапису однієї з пісень на слова Григорія Лютого.

Читацьке рандеву "Мені Вкраїна піснею пече" (за романом-піснею Г. Лютого "Мама – Марія")

Орієнтовний сценарій

У залі, де буде проходити захід, варто оформити виставку творів письменника, розмістити символічне зображення яйця – райця та вислови-цитати з роману:

"Нам довіку носити у серці Цю велику вітчизну малу.", "...із мене і у мене весь світ перетіка...", "Земля батьків там нас учила Простому й вічному радить.", "...Я все ввібрав, я все те знаю...", "...Я взяв хотів у груди слово, Щоб дух, щоб світ наш не пощез!", "І душу, скроплену піснями, в науку зорям віддали...", "В мені чужинського – катма. ...На вражі істини плюю я... Я – українець, я – прощу...", "Всім – по вірі дано. По душі – горизонти відкрито.", "Обійми всім серденьком щедрий світ, І тебе обійме він у одвіт...". Слова ведучих бажано перемежовувати рядками з роману,

використовуючи аудіокнигу "Мама-Марія" у виконанні автора. Джерело: <https://www.youtube.com/watch?v=OeloY5vYc8U>

Звучить пісня "Мій рідний край" на слова Г. Лютого у виконанні А. Сердюка

Перший ведучий: Література України, як і вся європейська література початку ХХІ ст. яскрава, різноманітна, багата на сміливі знахідки і відкриття. Сучасний літературний процес складний, суперечливий, конфліктний. Один за одним з'являються нові твори письменників старшого покоління. Все частіше на художній арені з'являються нові імена, твори яких викликають бурхливі й запеклі дискусії чи навіть скандали, нуртують громадську думку і часто епатують читача. Молоді письменники напружено шукають нових шляхів у літературі, гучно проголошують свої маніфести, часто гостро полемізуючи як з письменниками-попередниками, так і між собою. Отже, літературний процес буяє!

Другий ведучий: Запорізький письменник Григорій Лютий – поет, перекладач, автор багатьох прекрасних збірок поезій, пісенника (у тандемі зі співаком і композитором Анатолієм Сердюком) написав роман у віршах "Мама-Марія", який спочатку був надрукований в літературно-художньому та громадсько-політичному часописі "Хортиця" (6/2007). А ще хіба не унікально те, що роман "Мама-Марія" паралельно надрукували літературні журнали "Холодний яр" та "Море" – повністю, "Дніпро" та "Перевал" – частково, і аж на двох шпальтах великого формату (чого жодного разу нікому не вдавалося), – надрукувала "Літературна Україна". А 2008 року роман вийшов окремим виданням у видавництві "Дніпровський металург".

Перший ведучий: Як образно-метафорично свідчив сам автор, він "над цим романом працював не тільки останні сім літ, а все своє життя. Ще точніше – над ним працювало багато-багато поколінь моїх предків." Умовно кажучи, образ твору у свідомості поета зародився у вигляді задуму-ідеї, своєрідної схеми асоціацій-настроїв, обарвленої певним чуттєвим тоном, тобто, у вигляді узагальнених ідейно-емоційно-образних уявлень. Потім ця схема розгорнулася в часі, "матеріалізувалася", наповнилась конкретними поетичними образами-темами, набула відповідної форми, яку автор визначив доволі оригінально – роман-пісня. А ще він писав: "На березі Всесвітнього океану час підготував моєму народові хвилю забуття. Але він не передбачив, що я напишу цю книгу. Може, це і по-дитячому наївно, але саме так думалось мені всі ці сім років, поки писав роман".

Насамперед, пісня – це жанр ліричного роду, тому, наслідуючи пісню, роман має чіткий поетичний задум, сюжет, конкретний зміст, тобто, в наявності внутрішня цільність, об'єднана єдиним задумом. Композиція 200-сторінкового твору включає багато пісень (57!), стилізованих під народні. Побудова роману нагадує своєрідний "сплав" художніх елементів (окрім пісні, про яку вже згадувалось) народної думи, поеми, героїчного епосу, баладної оповіді, фольклорних, казкових та фантастичних мотивів.

Другий ведучий: Національні літератури світу в усі часи зверталися до біблійно-християнської тематики, інтерпретуючи образи, мотиви, сюжети згідно священному змістові Біблії та відповідно до своїх духовних проблем. Українські митці слова також часто долучались до зображення Діви Марії, Богородиці, Матері Божої, адже культ Матері в Україні існував здавна. Наприклад, біблійний образ покладено в основу поеми Т. Шевченка "Марія". Т. Шевченко доповнив біблійну історію, черпаючи окремі мотиви з народного побуту, іконографії, апокрифів, різдвяних пісень і віршів, народних колядок тощо. Г. Лютий пішов своїм шляхом, пов'язавши головний образ свого роману із біблійною Марією асоціативно. Як і в Біблії, у романі-пісні звеличено небесну чистоту душі, багатий внутрішній світ, магічну енергетику Марії, її відкритість світові, природну доброту, хоча нам непросто навіть зважитись уявити Божу Матір маленькою дівчинкою. Написати Марію такою живою і водночас всевишньою автору допомогло не лише його споконвічно благоговійне (українське) ставлення до жінки взагалі, а й те, що в ній присутній образ його рідної мами Марії, а ще Шевченкової мами, котру "молодую у могилу нужда та праця положила", а ще – "безліч золотих україночок, чиї життя, як зоряний дощ у серпневу ніч, осяяли всю планету". В узагальненому образі Марії поет возвеличує рідну землю, світлу силу народу, спрямовану проти безпам'ятства, брехні та пристосовництва. "Мама-Марія" - це і є Біблія українського життя", – визначила авторка передмови до книги Т. Біленко

Перший ведучий: Сюжетні події роману розгортаються у Гуляй-Полі на Запоріжжі у часи батька Махна. За автором, ця місцевість є центром Всесвіту. Гуляй-Поле – не стільки населений пункт, як символ волелюбності. Тому не дивно, що характери, події і навіть ландшафт твору, як свої, можуть пізнати і полтавчани, і черкашани, і дніпропетровці, і одесити чи жителі Донбасу. Бо все це наше – всі ці незчисленні скарби демократії, добра, вірності, материнства, якими Україна обдарувала світ. Степовики, зокрема гуляйпільці, – народ незвичайний за своїм єством, це згусток душі потомственного українського селянина вкупі зі сплавом козацької звитяги. І створювався цей моноліт віками. Кріпаків, що втекли "на волю" від своїх панів, переважно з Полтавщини, приваблювали сюди неосяжні, ніким не оброблені і невипасені навіть дикими табунами коней простори, названі першими поселенцями "гулящим полем". У цій чіткій образній характеристиці землі, що лежала під їхніми ногами, вміщена і така бажана для людини широка свобода, і козацька безстрашність.

Другий ведучий: На початку роману над вечірнім садом літає скрипка. Не птах, не сонце, а скрипка, – рукотворний, а якщо точніше, духовний витвір людини... Що вона віщує? І як вона потім відлуниться в житті цих людей?

...Чому колись щасливий хутір (де було десять хат – як десять заповітів...) тепер примітний лиш тим, що через нього пролягла дорога на Той Світ? Чому там, де,

здається, і земля їстівна, усі вимирають з голоду?... Залишившись сама, мала Марійка знаходить у мами під подушкою вузлик із крихтами (мама не їла – їй збирала), бере синичку з поламаним крильцем і одна виходить в нікуди. Вже за хутірцем зустрічає бабусю, котра пророкує їй силу більшу, ніж у віковичних дубах...

Марійка прибивається в Гуляй-Поле, стає біля храму і починає співати. Через неї світу являється Голос чи не найбагатшої в світі землі – Голос України... Навколо співачки збирається юрма. Зачерствілі селяни і навіть перекупки, злодії, просвітлені сяйвом пісні, завмирають, на якусь часинку відчувають у собі Господа. Легендарне Гуляй-Поле, звідки вже на першій сторінці чуються Великодні дзвони, виступає як своєрідне яйце-райце духу українського народу. Через свою ангельську вдачу і Божий дар співу Марійка волею поета стає уособленням Божої Матері, Матері українського народу.

Перший ведучий: У сюжеті твору задіяні інші герої: це Богдан зі своєю по-своєму трагічною долею; це Літописець, через образ якого автор подає особистісний коментар подій сюжету, ставлення автора до зображуваного.

Богдану в ніч перед Великоднем сняться дивні сни – він знає, що його батькове поле родить пісні. Біля храму зустрічає сирітку, яка співає пісні, народжені його батьківським полем. Богдан обіймає Марійку і веде до себе додому дев'ятою донькою. Люди прозвали Богдана Батьком Дзвона, бо він віддав всі золоті і срібні родові реліквії на дзвін. Проте, спустошені громадянською війною душевні "злидарі" в лютій злобі зруйнували храм, який, як пише автор, "стояв не тільки на майдані. Весь вік він у Богдановій душі". Від закладеної вибухівки "схитнувся храм, схилився і помалу осів". Злетіла в небо і непіддатлива, непідвладна бундючним у шкірянках руйнівника-безбожникам Богданова душа.

Другий ведучий: Потрапивши у Богданову сім'ю, Марійка не догоджає, не пристосовується. Вона самовіддано любить усе і всіх. Просто так – ні за що. Така її сутність. Любить тільки тому, що вони є: і її названі брати та сестри, і сусіди, і каченятка, і козенятка, і крислаті груші, і навіть картопляні грядки. Для неї любити – значить робити все навколо щасливим. І світ відповідає їй взаємністю. Він її теж любить. Але навіть для такої відкритої, такої безкорисної душі життя ставить підступні сильця. Якось у Богдановій хаті заночував сліпий прочанин. Він мав на грудях масивний золотий хрестик. Один із Богданових синів – Охрім викрадає хрестик і на його місце приторочує сюрчок. Вранці прочанин хотів поцілувати хрестик, але натомість розгублено засюрчав. Богдан підняв усіх дітей: "Хто?". І підступний Охрім показав на Марійку. Вона, нерідна, не сміла заперечувати, мовчки прийняла звинувачення. Для Богдана це був чи не найбільший удар у житті.

Перший ведучий: Потім, уже на схилі літ, вважаючи, що "моя свіча вже майже догоріла", Марія, подалася в Лавру до Бога спокутувати єдиний гріх: наговор на саму себе: "Легка ішла – ні торби, ані гривні, гріхи і ті згубила – вір не вір. Один

лиш гріх, хоча доволі дивний, несла у храм – на себе наговір". Марія стає на коліна молитись, і коли піднімає очі, то бачить на іконі себе молоду. Вражена Марія звертається до інших прочанок, шукає розуміння. Але ніхто не впізнає у виробленій, змарнілій бабусі красуню з образів. І Марія, яка зібралася вже постати перед Господом, підводиться і йде додому в Гуляй-Поле, сідає в рідному дворі на спориші. Вулицею йдуть дівчата, співають її пісень. Схвильована Марія підводиться, спирається на перелаз, просить дівчат заспівати ще її пісень. Але дівчата холодно віджартовуються, мовляв, бабуся вижила з розуму: це ж пісні народні. Фінал життя героїні – трагічний, вона вмирає на порозі власної домівки, ніким не впізнана.

Другий ведучий: Роман "Мама-Марія" недаремно названо романом-піснею, адже він має виняткову пісенність, а як відомо, тексти українських народних пісень є високоінформативними. Пісня гармонізує ментальні риси душі, віру в себе. Андрій Малишко якось зауважив, що один рядок, буває, містить стільки змісту, що його можна розгортати в роман. Пісень у "Мамі-Марії" багато – понад шістдесят і мають вони різну спрямованість. Патріотичні пісні насамперед возвеличують рідну землю. Сповнені національної самоповаги трудові пісні. Наприклад, у пісні "Косили косарики" славиться фізична праця степовиків, що вважається теж мистецтвом, як співи і танці. У родинно-побутових піснях на першому місці постає пісня "Мамі". Пройняті благородством її рядки наповнюють найпотаємніші глибини душі живодайною силою. Матір поет називає "богорівною". Ліричні пісні розкривають "історію душі" головної героїні, передусім у дитячих і юнацьких звертаннях до птахів як зв'язківців між земним і небесним: сестрою називала синичку, яку знайшла в маминому ліжку; зозуля навіює спогади про дитинство, віщує риси майбутніх років. Любовні пісні передають сердечні переживання, прояви найніжніших почуттів як Марії, Богдана, так і автора, їхні душевні злети. Весільні пісні гіперболічно славлять високі почуття: "Як коханого Маруся обіймала...". Розважальні пісні найсильніше лунають на Ярмарковому майдані, куди "мов на вічне віче, знову з'їхався люд". Об'єднують їх наскрізний гумор, дотепність, уміння бачити смішне в дійсності, в людях, і у собі самому, особливий інтерес до кумедного в різних його проявах – у торговельних ситуаціях, у монологіях і діалогах. Комунікативну трансляцію смислів виражають і сороміцькі пісеньки з багатозначними грайливими натяками, наприклад: "Я не вік його любила – лиш до половини". Махновські пісні щедрі на пам'ять років жорстокої боротьби: "Займався степ од кривавих ран, а хто жить хотів – за життя вмирав", передають гасло повстанських загонів: "Бий білих, поки покрасніють, бий красних, поки побіліють!". "Всі, хто пруть по хліб, – сила вражая, є для красних дріб і для Врангеля", – таке обґрунтування боїв за землю як "єдину правду". Пісня-плач "Як були ще в мене крила" передає особисту печаль Марії зі звертанням до покійника: "Я пішла б та й за тобою і на Той Світ боса". А завершує пісенну симфонію скорбо-

тно-патетична пісня-реквієм "Із вогню – у полум'я": "Землю предків своїх ми так яро кохали, що вона вже ніколи нас не зможе забути".

Перший ведучий: Твір Г. Лютого високо оцінили багато іменитих літераторів. Зокрема, Павло Архипович Загребельний, будучи вже тяжко хворим, писав: "Два роки лежу без руху, без мови і без тям, і коли моя дорога дружина Елла Михайлівна стала мене воскрешати, я подумав: навіщо? Тепер знаю: щоб прочитав "Маму-Марію" Григорія Лютого!.. Так оживає скам'янілий світ усіх часів у цій великій українській поемі степів. Вклоняюся тобі і величаю тебе! П.Загребельний"
P.S. Григорієві Лютому, творцеві Махновського епосу "Мама-Марія", у якому ми навіки прощаємося з Україною, доведеною до згуби дрібними душами...".

І ще, в листі до тодішнього Президента України Віктора Ющенка Павло Загребельний писав: "Я нічого ні в кого не просив для себе, пане Президенте, але зараз прошу Вас звернути увагу на видатний твір Григорія Лютого і належно поцінувати його!... і "Поет Григорій Лютий створив грандіозну поему – "Мама-Марія". Як на мою думку, нічого подібного в українській поезії з часів Шевченка не було...".

А відомий український літературознавець, літературний критик, громадський діяч, дисидент радянських часів, Герой України, академік НАНУ Іван Дзюба після прочитання "Мами-Марії" написав: "Ця книга має бути в кожній бібліотеці, в кожній школі...".

Молода запорізька письменниця Яна Яковенко в свою чергу відізналась про роман так: "Ми кілька століть жили за Шевченковим міфом, голосили і скаржилися. Героїня Лютого "Мама-Марія" не покритка. Це зовсім інша Україна, інший міф, інша мотивація. Тут навіть сльози не закривають, а навпаки – відкривають обрії, осяюють". І це правда. Бо в Лютого: "душею ходить десь Марія, так, як Україною Господь...". Краплею своєї сльози, – каже Лютий, – він не оплакує нас і себе, а намагається збільшити, підняти рівень духовного океану планети. Її інформаційного простору.

Так, роман-пісня "Мама-Марія" несе в собі виховну функцію, подає уроки добра, аби у справжній важкій життєвій ситуації людина вела себе гідно. Побудований на моральній ідеї, він максимально одухотворює те, що стосується почуттів.

На завершення заходу звучить аудіозапис пісні "Столиця степів" на слова Г. Лютого у виконанні А. Сердюка.

У творчому доробку Григорія Лютого є також твори, написані безпосередньо для дітей, а саме казки. Зокрема, казка "Світлана" рекомендована до вивчення у шкільному курсі "Література рідного краю". Тема цього твору – це зображення праці як шляху самовдосконалення та досягнення мети за допомогою колективних зусиль. У казці розповідається про дружбу та взаємодопомогу як ключові поняття у

стосунках між друзями. Ідея казки: уславлення доброти, чуйності, дружби, взаємодопомоги, засудження жадібності, злості, грубості й байдужості.

Враховуючи, що діти вивчають казку за шкільною програмою, пропонуємо провести літературну вікторину за її текстом.

Вікторина за казкою Григорія Лютото "Світлана"

1. Як називала Світланку рідна матуся, поки була жива? (*Промінчик, Зіронька, Світлячок*);
2. Ким працював батько Світланки? (*теслю*);
3. Хто перебував на службі у Світланчиної мачухи? (*Лозина*);
4. Що вночі в саду збирала дівчинка? (*яблука*);
5. Хто розповів Світлані про чарівного принца? (*Криничка*);
6. Коли на яблучко падала сльоза Світланки, воно ставало яким?.. (*срібним*);
7. Яке яблучко отримав принц від головної героїні? (*просте, рум'яне*);
8. Чому Світлана сумувала в палаці принца? (*через хворобу братика Івася*);
9. Хто розповів Світланці про те, як врятувати Івасика від сліпоти? (*Соловейко*);
10. Хто допоміг Світланці у важку хвилину вибору між життям і смертю Соловейка? (*ніж Холодне Серце*);
11. Молоденька яблунька виросла в саду із... (*серця Соловейка*);
12. Яблучко, упавши з дерева, перетворилося на... (*Соловейка*).

Бібліографія

Окремі видання творів

Лютий Г. Вибране / Г. Лютий. – Запоріжжя : Дніпровський металург, 2005. – 699 с.

Лютий Г. Вибране: Вірші, поеми, пісні / Г. Лютий. – Запоріжжя: Хортиця, 1999. – 568 с.

Лютий Г. Гуляйполе: Поезії / Г. Лютий. – Запоріжжя: Хортиця, 1996. – 60 с.

Лютий Г. Крилатий корінь: Поезії / Г. Лютий. – К.: Молодь, 1984. – 62 с.

Лютий Г. Крона вічності: Вірші, поеми / Г. Лютий. – К.: Радянський письменник, 1985. – 134 с.

Лютий Г. Мама – Марія: Роман-пісня / Г. Лютий. – Запоріжжя: Дніпровський металург, 2008. – 391 с.

Лютий Г. Меди ... / Г. Лютий. – Запоріжжя: Хортиця, 2000. – 115с.

Лютий Г. Світлана: Казка, оповідання, вірші / Г. Лютий. – Запоріжжя: Хортиця, 1995. – 26 с.

Лютий Г. Хліб любові: Поезії / Г. Лютий. – К.: Молодь, 1990. – 88 с.

Лютий Г. Червона літера вогню: Поезії / Г. Лютий. – Дніпропетровськ: Промінь, 1986. – 47 с.

Лютий Г. Я вже тобою дихаю / Г. Лютий. – Запоріжжя : Дніпровський металург, 2007. – 208 с.

Лютий Г. Я воду пив з твого лица: Інтимна лірика / Г. Лютий. – Гуляйполе, 1992. – 160 с.

Література про життя і творчість

Білокопитов М. Г. Григорій Лютий / М. Г. Білокопитов, О. О. Стадніченко. // Письменники Запорізького краю (антологія творів кінця ХХ – ХХІ ст.). – Дике поле, 2017 – с. 314 – 330.

Білоус Г. " Подай свій хліб – і я скажу, хто ти...": [Про творчість Григорія Лютого] / Г. Білоус // Вітчизна. – 1999. – №11–12. – С.131 – 139.

Григорій Лютий // Письменники Радянської України . 1917 – 1987.: Довідник. - К., 1988. – С.372.

Григорій Лютий // Письменники України: Довідник. – Дніпропетровськ, 1996. – С.175.

Григорій Лютий // Корицька, Г. Література рідного краю: (метод. посібник) / Г. Корицька . – Запоріжжя, 2000. – С.15–16.

Григорій Іванович Лютий // І. Кушніренко. – Преса Гуляйпільщини. Ч.1 / І. Кушніренко, В. Жилінський. – Запоріжжя: Дніпровський металург, 2005. – С.96 – 97.

Григорій Лютий // Література рідного краю: Навчально-методичний посібник. – Запоріжжя: Просвіта, 2005. – с.110 – 112.

Григорій Лютий. – Обрус: Антологія творів літераторів Запорізького краю. Запоріжжя: Дніпровський металург, 2008 – с.160 – 168.

Григорій Лютий // Сушко К. Стежка на Хортиці: Есе / К.Сушко. – Запоріжжя: Поліграф, 2004. – С. 32 – 43.

Жилінський В. "Чисті джерела" (До історії літературного руху на Гуляйпіллі) / В.Жилінський, І. Кушніренко // Гуляй-поле: Гуляйпільська друкарня, 1999. – с. 194 – 198.

Залишайте себе на землі: Штрихи до літературного портрету Г. Лютого: [Укладач Р. Кирпа] / Запорізька обласна бібліотека для дітей "Юний читач". – Запоріжжя, 2000. – 10 с.

Кутова Р. В. Їхні музи – сестри : [Про творчість поета Г. Лютого і співака А. Сердюка] Р. В. Кутова // Література рідного краю. – Запоріжжя, 2005. – С.110 –112.

Письменники Запорізького краю: М. Лиходід, Г. Лютий // Червоний промінь. – 2004. – 17 квітня – С. 5.

Стадніченко О. "Мій хліб – любов. Однині й назавжди..." : [Поезія Григорія Лютого в сучасному літературному дискусі] / О.Стадніченко// Вісник ЗНУ : Філологічні науки . – 2006. – №4. – С.121 – 130.

Стадніченко О . Григорій Лютий / О. Стадніченко // Письменники Запорізького краю (20 – 90–ті роки ХХ ст.). – Запоріжжя, 2002. – С.357–369.

Комунальний заклад "Запорізька обласна
бібліотека для дітей "Юний читач"

Запорізької обласної ради

69006

м. Запоріжжя,

вул. В. Лобановського, 14

Телефони: (061) 236-85-62

236-85-63

236-86-27

236-86-49

Факс: (061) 236-85-62

Електронна пошта: zobd@ukr.net

Сайт: www.zobd.zp.ua